

ÇOCUK GELİŞİMİ KURAMLARI VE DİL ÖĞRETMENLERİ İÇİN YANSIMALARI

Okt. Zekeriya Hamamcı
Düzce Üniversitesi
zekeriyahamamci@yahoo.com

Okt. Ezgi Hamamcı
Düzce Üniversitesi
ezgihamamci@duzce.edu.tr

Özet

Çocuk gelişimi genellikle fiziksel, bilişsel ve sosyo-duyuşsal gelişimi içerir. Fiziksel gelişim bedendeki fiziksel değişiklikleri, bilişsel gelişim bireylerin bilgi edinmek için kullandıkları süreçleri, sosyo-duyuşsal gelişim ise bireylerin diğer kişilerle bağlantı kurmalarını ve hislerini ifade etme biçimlerini içerir. 20. Yy. süresince, pek çok çocuk gelişimi kuramı ortaya atılmıştır. Piaget'e göre, çocukların gelişimleri ve dünya görüşleri onların eylemlerine ve sözcüklerine bakılarak anlaşılabilir. Vygotsky'e göre, kültür ve toplum çocuğun bilişsel gelişimini sağlamada önemlidir. Bilgiyi işleme yaklaşımlarına göre, insan aklı içinden bilgi akan karmaşık bir dizgedir. Bu araştırma, çocukların bilişsel gelişimi ile ilgili üç etkili kuramı, Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı, Vygotsky'nin dil ve bilişsel gelişim kuramı ve bilgiyi işleme kuramı açıklamayı, söz konusu kuramların dil öğretimine yansımalarını vurgulamayı, çocukların gelişimi ile ilgili diğer temel kuramlara değinmeyi, çocukların duyuşsal gelişimini kısaca özetlemeyi ve çocuk gelişimi ile ilgili bazı tartışma konularına dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk gelişimi, çocuk gelişimi kuramları, dil öğretimi, dil öğrenimi.

CHILD DEVELOPMENT THEORIES AND THEIR REFLECTIONS TO LAANGUAGE TEACHERS

Abstract

Child development includes physical, cognitive and socio-affective development. Physical development includes physical changes in the body while cognitive development includes the processes employed to gain information and socio-affective development includes ways of forming relationship with others and expressing their senses. Throughout the 20th. century, numerous child development theories were put forward. According to Piaget, children's development and their worl point of view can be understood by examining their actions and words. According to Vygotsky, culture and society are important in terms of building child's cognitive development. According to Information Processing approaches, human mind is a complex system in which information flows. This study aims to analyse three influential theories; namely, Piaget's cognitive development theory, Vygotsky's language and cognitive development theory and Information Processing theory and to state the reflections of these three theories to language teaching. It also aims to analyse other important theories about child development, children's affective development and draw attention to some controversial issues about child development.

Key words: Child development, child development theories, language teaching, language learning.

GİRİŞ

Gelişme, çocuklarda ortaya çıkan değişiklik ya da büyümeyi gösterir. Bebeklikte başlar ve erişkinliğe kadar sürer. Doğumdan birinci yılına kadar olan çocuklar bebek olarak adlandırılır. Bir yaşından üçüncü yaş gününe kadar olan döneme çocukluk denilir. Üç ve beş yaşlarındaki çocukları tanımlamak için sıklıkla okul öncesi çocuğu terimi kullanılır. Çocuk gelişiminin temel yapıları son zamanlarda ortaya çıkmış bir çalışma alanıdır. Araştırmacılar çocukların nasıl büyüdüğü, geliştiği ve dünyadan haberdar olduğu konusunda sürekli yeni bilgiler keşfetmektedirler (Decker, 2010).

Çocuk gelişimi genellikle fiziksel, bilişsel ve sosyo-duyuşsal gelişimi içerir. Fiziksel gelişim bedendeki fiziksel değişiklikleri gösterir. Bilişsel gelişim bireylerin bilgi edinmek için kullandıkları süreçleri gösterir. Dil, düşünme akıl yürütme ve hayal etmenin hepsini içerir. Üçüncü gelişim alanı sosyo-duyuşsal gelişimdir. Diğer kişilerle bağıntı kurmak için gerçekleşen öğrenme sosyal gelişimdir. Duyuşsal gelişim hisleri ve hislerin ifade biçimini içerir. Güven, korku, kibir, arkadaşlık ve mizah sosyo-duyuşsal gelişimin parçalarıdır (Decker, 2010).

Olgunlaşma modeline göre, gelişim süreci kaçınılmazdır. Beynin ve beden sistemlerinin büyümesine bağlı olarak yaşantıyı düzenlemek için yeni kabiliyetler ve üst düzey kapasiteler zamanla ortaya çıkar (Davies, 2011). Etkileşimsel modele göre ise, çocuğun gelişimi çocuk ile ailesi ve sosyal bağlam tarafından sağlanan yaşantı arasındaki sürekli dinamik etkileşimlerin bir ürünüdür (Sameroff & Fiese, 2000).

Araştırmacılar 20.y.y süresince, pekçok çocuk gelişimi kuramının çocukların eğitime önemli katkı sağladığını belirtmektedirler (Mallory & New, 1994; Miller, 1993; Thomas, 1996). Örneğin, Skinner (1953) ve Bijou ve Baer'in (1961) davranışçı kuramları Freud'un (1964) ve Erikson'un (1963) kuramları ile beraber 1950'lerde ve 1960'larda uygulanmıştır. 1970'li ve 1980'li yıllarda Piaget'nin (1976) oluşturmacı kuramı kullanılmış, 1990'lı yıllarda ise Vygotsky'nin (1978) sosyo-tarihsel kuramı destek bulmuştur (Berk & Winsler, 1995; Dixon-Krauss, 1996). Davydov'a (1995) göre, kuramlar eğitime uygulandığında, diğer kuramlar ya göz ardı edilir ya da eleştirilir. Ancak, New'un (1994) vurguladığı gibi, gelişim kuramları farklı tabanlardan ortaya çıksalar bile uygulamada tek olarak görülmemelidirler.

Aldridge ve diğerleri (1997) gelişim kuramlarının farklı sebepler için geliştirildiğini, bazılarının evrenselleştirildiğini, diğerlerinin ise bireysel farklılıklara odaklandığını, bazılarının bağlamsal değişkenleri vurguladığını, bazılarının gelişimi tabiattaki düzene bağlı olarak tanımladığını ve bazılarının gelişimi çok sonuçlu bir olay olarak betimlediğini vurgularlar. Bu araştırmanın amacı, çocukların bilişsel gelişimi ile ilgili üç etkili kuramı, Piaget'nin bilişsel gelişim kuramını, Vygotsky'nin dil ve bilişsel gelişim kuramını ve bilgiyi işleme kuramını açıklamak, söz konusu kuramların dil öğretimine yansımalarını vurgulamak, çocukların gelişimi ile ilgili diğer temel kuramlara değinmek, çocukların duyuşsal gelişimini kısaca özetlemek ve çocuk gelişimi ile ilgili bazı tartışma konularına dikkat çekmektir.

BİLİŞSEL GELİŞİM KURAMLARI

Piaget'nin Bilişsel Gelişim Kuramı

Piaget'e (1960) göre, çocukların gelişimleri ve dünya görüşleri onların eylemlerine ve sözcüklerine bakılarak anlaşılabilir. Farklı çocukların bilgiyi yapılandırmasını sağlayan yaşantılar farklı olmasına rağmen, çocukların çevrelerini ve düşüncelerini kullanarak edindikleri kavramlar ve bilişsel karmaşıklık evrenseldir. Piaget dili bilişsel gelişmeye öngerektirim olarak görmemesine rağmen, dilin düşüncelerimizi ifade etmemizde bir araç olarak önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Piaget'nin bilişsel gelişim evreleri: Piaget'e (1962) göre, çocuklar herbiri farklı düşünme biçimi ile tanımlanan dört büyük gelişim basamağının içinden geçerler. Bu basamaklar bebeklikteki duyuşsal motor dönem, erken çocuklukta işlemler öncesi dönem, orta çocuklukta somut işlemler dönemi ve erişkinlik ve sonrasına ait formal işlemler dönemidir.

Duyusal motor dönem (0-2 Yaş): Bu basamakta çocuk çaresiz yeni doğandan düşünen ve bilen çocuğa değişir. Bu değişiklikler bebeğin çevresindeki nesnelere ve insanlarla etkileşimi sonucu ortaya çıkar ve bu dönem birşey yapma düşüncesinin geliştiği dönemdir. Örneğin, bebekler problem çözme öğrenirler; nesnelere görünmeseler ve duyulmasalar bile var olmaya devam ettiklerini öğrenirler. Bu basamağın sonuna doğru artık dili hızla gelişen çocuk düşünme ve hareket yoluyla anlayabilir (Slater, Hocking, Loose, 2000).

İşlem öncesi dönem (2-7 yaş): İşlem öncesi dönem 2 ile 7 yaşları arasında ortaya çıkar. Bu dönemin en önemli özelliklerinden birisi dil gelişimidir. Bu dönemdeki çocuklar henüz somut mantığı anlamazlar, bilgiyi zihinsel olarak kullanamazlar ve diğer kişilerin görüşlerini alamazlar. Bu dönemdeki çocuklar sembollerini kullanmada ustalaşır (Cherry, 2007).

Somut işlemler dönemi (7-11 yaş): Somut işlemler dönemi 7 yaşında ortaya çıkar ve yaklaşık 11 yaşına kadar sürer. Bu zaman süresince, çocuklar zihinsel işlemleri daha iyi kavrar. Somut olaylar ile ilgili mantıklı düşünmeye başlar ancak soyut ve varsayım dayalı kavramları anlamakta zorluk geçer. Bu dönemdeki çocuklar özellikle özel bir olayı genel bir ilkeyle ilişkilendirme ile ilgili tümevarımsal mantığı kullanmada başarılıdırlar. Ancak bu çocuklar genel bir ilkeyi özel bir olayın sonucunu belirlemek amacı ile kullanmada güçlük çekerler (Cherry, 2007).

Soyut işlemler dönemi (11 yaş ve sonrası): Soyut işlemler dönemi 11 yaşından erişkinliğe kadar devam eder. Piaget'e göre, bu dönemdeki çocuklar soyut düşünme kapasitesine sahiptirler. Onların somut örneklerle ihtiyaçları yoktur. Bu dönemde geliştirilen en önemli iki beceri problem çözme ve akıl yürütmedir (Decker, 2010).

Dil öğretmenleri için öneriler: Dil öğretmenleri öğrencilere sınıf içerisinde verecekleri görevleri planlarken ve farklı yaş grupları için araç gereç hazırlarken gelişimsel basamakları dikkate almalıdırlar. Çocuklar için basit ve tek boyutlu görevler planlamalıdırlar. Çocukları bir iş yaparak öğrenmeye teşvik eden görevlere öncelik verilmelidir. Çocuklara verilecek görevlerde yönergelerin açık ve sade bir dille verilmesine dikkat edilmelidir. Yaratıcı keşifler için çocuklara fırsatlar yaratılmalıdır (Pinter, 2011).

Vygotsky'nin Çocuk Gelişimi Kuramı

Vygotsky'nin kuramı kültür ve toplumun çocuğun bilişsel gelişimini sağlamada önemli olduğunu vurgular. Vygotsky'nin kuramında karmaşık iç zihinsel süreçlerin nasıl ilk önce sosyal süreçler olarak başlayıp daha sonra özerk oldukları betimlenir. Ayrıca çocuğun kendi kendine konuşmasının zor ve alışık olmadığı araçlarla uğraşmasının gelişimine katkı sağlayacağı da bu kuramda belirtilmektedir (Donaldson, 2009).

Couchenour ve Chrisman (1999) öğrenme sürecinde kişinin geçmiş yaşantılarını dikkate almanın Vygotsky'nin kuramında önemli olduğunu vurgularlar. Baghban (2007) öğretmenlerin çocukların kültürünü ve sınıfa getirdikleri yaşantılarını bilmeleri gerektiğini söyler.

Öz-bağıntı ve kriz dönemleri. Vygotsky'e göre doğumdan erişkinliğe kadar çocuk bilinçlilik ya da öz-bilinçlilik ve öz-kararlılık derecelerini geliştirir. Kritik gelişme dönemleri isteğin ya da öz-kararlılığının gelişmesindeki dönüşümler yoluyla belirtilir.

Vygotsky'nin "Yakınsal gelişim alanı": Vygotsky'e (1978) göre, öğrenme gelişmenin ötesindedir. Bir bireyin gelişme seviyesi o tek başına çalıştığında ifade edilen olgunlaşmış bilgidir. Vygotsky (1987) bu olgunlaşmış bilgiyi bireyin gerçek bilgisi olarak adlandırmıştır. Bireyler arasındaki sosyal etkileşimlerdeki öğrenme yakınsal gelişim bölgesinde meydana gelir. Diğer insanlarla etkileşimde bulunurken öğrenilen bilgiler özümser ve öğrenilen bilgiler yeni gerçek bilgi ya da yeni gelişimsel bilgi olur. Diğerleri gerçekleştirilen bu bilgi bireyler yeni bir gelişim seviyesine ilerledikçe potansiyel bilgiyi oluşturur. Bu bağlamda, öğrenmenin gelişimin bir parçası olduğu ve yeni gelişimsel seviyeler meydana getirdiği söylenebilir.

Vygotsky'nin çocuk gelişimi kuramının eleştirisi: Vygotsky çocuğun gelişimi ile ilgili dönemleri çok genel olarak tanımlamıştır. Tahminlerinin test edilmesi, kanıtlanması ya da çürütülmesi çok zordur. Vygotsky'nin çalışması çok genel bir bakış açısını yansıtmaktadır (Donaldson, 2009).

Dil öğretmenleri için öneriler: Çocukları düşünmeye yönlendirmekte öğretmenin rolü büyüktür. Öğrencilerinin arkadaşlarını izlemelerine imkan sağlamak için işbirlikçi öğrenme teşvik edilmelidir. Öğretmenin bireyler ya da kültürler aynı görevi yorumladıklarında kültürler arasında ve bireyler arasında farklılaşmalar olabileceğini beklemelidir. Öğretmen öğrencilerinin YGB'de etkili bir biçimde öğrenebilmeleri için onların mevcut seviyelerini dikkate almalıdır. Öğretmen sadece ürüne ya da sonuçlara değil öğrenme sürecine önem vermelidir. Öğretmen hem kendisinin hem de öğrencilerin sınıfta etkin dil kullanımına önem vermelidir.

Bilgiyi İşleme Yaklaşımı

Anderson'a (2000) göre, bilişsel ruhbilim insan aklı, insan aklının anlamı nasıl yarattığı, cevap geliştirmek için aldığı bilgiyi nasıl işlediği ve bu cevapların bir sonraki edinilecek veriyi nasıl etkileyebileceği ile ilgilidir. Bilişsel ruhbilim sadece bilgiyi işleme bilimi değil, aynı zamanda insan aklının işleyişini (bilişsel süreçler, sergilenen davranışlar ve duygular) anlamamızda kullanılabilir bir bilgiyi işleme perspektifidir. David, Miclea ve Opre (2004) bilişsel ruhbilimin bilgiyi işleme yaklaşımını kullanarak insan aklının doğasını kavramaya çalıştığını vurgularlar.

Alan yazında gelişimle ilgili bilgiyi işleme yaklaşımları oldukça değişkendir: üretim sistemleri (Klahr, 1984), kural değerlendirme (Siegler, 1981), beceri edinme (Fischer, 1980). Çocuğun ne kadar bilgi ile doğduğu ve bu bilginin nasıl düzenlendiği konusunda bu yaklaşımlar arasında uzlaşım olmamasına rağmen, çoğu bilgiyi işleme yaklaşımının benimsediği bazı ortak konular vardır. Bu ortak konular, düşünme, çocukların bilgiyi sunma yolları, bilgiyi nasıl dönüştürdükleri ve dünya hakkında yapacakları tümevarımsal çıkarımları sınırlayan bilgiyi işleme sınırlılıklarıdır (Strauss, 2000).

Öğrenme, tek ya da birlikte meydana gelen birkaç sürecin sonucunda gerçekleşebilir. Bu süreçler arasında strateji kurma (Siegler ve Shipley, 1987), otomatikleştirme (Case, 1984), kodlama (Siegler, 1984), genelleme (Klahr, 1984) ve benzeşim kurma (Gentner, 1983) yer almaktadır. Bilgiyi işleme yaklaşımlarının çoğu çevreye odaklanır. Çevreden alınan fiziksel veri sonunda depolanacağı yere doğru yöneldikçe dönüşüme uğrar. Yeni materyalin bilgi sunumu hangi bilginin ne kadar öğrenileceğini etkileyeceği için birey de burada bir role sahiptir (Strauss, 2000).

Bilgiyi işleme yaklaşımları insan aklını içinden bilgi akan karmaşık bir dizge olarak tanımlarlar. Bilgiyi işleme yaklaşımını benimseyen birçok görüş zihinsel dizgenin en az üç bileşeni olduğunu belirtirler. Birincisi, bilgi çevreden alınır ve bir biçimde şifrelenir. İkincisi, bir dizi iç işlem bilgi üzerinde etki yapar ve onu dönüştürür. Sonuncu olarak, bireyler bilişsel yapılarını bilgiye erişmek için değiştirebilirler. Diğer bir deyişle, gelişme ilerledikçe, çocukların dünya görüşü artar, kendi kabiliyetleri ve sınırlılıkları ile ilgili farkındalıkları artar ve dünyada daha rahat hareket ederler (Slater, Hocking, Loose, 2003).

Dil öğretmenleri için öneriler: Dil öğretmeni sınıfta tek bir stratejiyi değil farklı stratejileri öğretmeli ve uygulamalıdır. Öğretmen farklı yaklaşımları teşvik etmeli ve alternatifler sunmalıdır. Öğretmen öğrencilerini davranışlarını ve öğrenme süreçlerini izlemeye cesaretlendirmelidir. Öğretmen 6 ve 12 yaşları arasındaki öğrencilere daha güçlü bellek kapasitesi inşa etmeye çalışmalıdır. Öğretim içeriğini planlarken çocukların hangi konuda bilgili olduklarının dikkate alınması gereklidir. Öğretmenin 10 ve daha üstü yaşlardaki çocuklara kendilerini değerlendirmeye cesaretlendirmesi gereklidir (Pinter, 2011).

ÇOCUK GELİŞİMİ İLE İLGİLİ DİĞER TEMEL KURAMLAR

Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramı

Erikson (1968), bireylerin 8 dönem içerisinde psiko-sosyal gelişimlerini tamamladıklarını belirtmektedir. Ona göre yaşam içerisindeki her kriz ya da aşama bireylerin gelişimlerini şekillendiren ve kişiliklerini değiştiren önceki kriz ya da aşamaların üzerine yapılanmaktadır. Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri şöyledir (Arslan & Arı, 2005):

1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0-18 ay) Temel güven duygusu, yaşamın ilk yıllarındaki deneyimlerden çıkarılan, dünya ve diğer insanlara yönelik yaygın olan tutumlardır (Erikson, 1968). Bebekler doğumdan sonraki ilk oniki ay içinde ebeveynleriyle ilişkilerinin sonucu ya temel güven duygusu kazanır ya da güvensizlik geliştirir. Erikson'a göre temel güven yaşamsal bir kişiliğin ve bir kimlik duygusunun temel yapısıdır. Güvensizlik ise diğer kişilere karşı olumlu duygu ve düşünceler geliştirmeyi engeller ya da kısıtlar (Arı, 2005).

2. Özerkliğe Karşı Utanç ve Şüphe (18 ay-3 yaş) Özbay'a (2003) göre, çocuklar bu dönemde psiko-motor hareketlerindeki kontrol ve öz-yeterliliği denemek ve bundan keyif almak isterler. Çocuklar bu dönemi başarıyla atlatırlarsa, yeterlik duygusunu, kendine güveni, ayrıca öz değerlerini kazanmış olurlar. Bu yeterliliği yerine

getiremeyen veya engellenen çocuklar ise bağımlılık duyguları yanında utanma ve kendi değerliliklerine yönelik şüpheyi yaşarlar.

3. *Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3-6 yaş)* Okul öncesi yıllarda çocuklar oyunları yöneterek ya da diğer sosyal etkileşimlerle güçlerini ve dünyayı kontrollerini ispat etmeye başlarlar. Bu basamakta başarılı olan çocuklar kendilerini güçlü hissederler ve diğerlerini yönetebilirler. Bu becerileri edinemeyen çocuklar ise suçluluk duygusuna, öz şüpheyi sahip olurlar ve girişimcilikten yoksun olurlar (Cherry, 2007).

4. *Çalışkanlığa Karşı Aşağılık Duygusu (6-12 yaş)* Arı, Üre ve Yılmaz (1998) bu dönemde çocukların planlı ve yapıcı bir paylaşım duygusu içerisinde arkadaşlarıyla birlikte bir şeyler yapmaya eğilimli olduklarını ifade etmektedir. Bu dönemde çocuk ya çalışkan olma duygusunu kazanır ya da yaptığı şeyler yeterince ödüllendirilmediği veya engellendiği için bu duyguyu kazanamaz. Başarısız olduğu her deneyimden sonra yetersizlik, aşağılık duyguları geliştirir. Çocuk çalışkanlık duygusunu yaparak, yaşayarak, ödüllendirilerek, onaylanarak geliştirir.

5. *Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (12-21 yaş)* Ergenlikte bir kimlik krizinden geçmek normal gelişimin bir parçasıdır. Bu kriz dönemi, önceden kabul edilen fikirlerin, değerlerin ve inançların sorgulanmasını, farklı inanç sistemlerinin ve hayat tarzlarının keşfini içerir. Seçilen bir hayat yoluna ve inanç ve değerler sistemine bağlılıkla kriz dönemi biter (Erikson, 1980).

6. *Yakınlığa Karşı Yalnızlık* Bu basamak insanların kişisel ilişkileri keşfettikleri erken erişkinliği dönemini kapsar. Erikson'a göre insanların diğer insanlarla yakın ilişkiler geliştirmeleri önemlidir. Bu basamakta başarılı olan insanlar güvenli ilişkiler geliştirirler. Araştırmalar zayıf öz hissine sahip olan insanların duygusal olarak terkedilmişlik, yalnızlık ve depresyondan daha fazla yakındıklarını göstermiştir (Cherry, 2007).

7. *Üretkenliğe Karşı Durgunluk* Erişkinlik döneminde kariyerimize ve ailemize önem vererek hayatımızı yapılandırmaya devam ederiz. Bu basamakta başarılı olanlar evlerinde ve cemiyette aktif olarak dünyaya katkıda bulduklarını hissederler. Bu beceriyi kazanamayanlar kendilerini üretmeyen ve dünya ile ilgisiz olarak görürler (Cherry, 2007).

8. *Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk* Bu basamak yaşlılıkta ortaya çıkar ve kişinin geçmiş yaşamına bakması üstüne odaklanır. Bu basamakta başarısız olanlar yaşamlarının boşa geçmiş olduğunu hisseder ve çok fazla pişmanlık hissederler. Başarılarından dolayı gururlu olanlar ise bütünlük hissini yaşarlar. Bu basamağı başarılı olarak bitirmek geçmişe çok az pişmanlıkla bakmak ve genel memnuniyet hissine sahip olmak anlamına gelir.

Freud'un Cinsel Gelişim Kuramı

Freud'un önerdiği kuramlar çocukluk olaylarının ve yaşantılarının önemini vurgulamış ve normal işleyişten ziyade akli bozukluklara odaklanmıştır. Freud, çocuk gelişimini psiko-cinsel basamaklar ile ifade eder. Oral, anal, fallik, kuluçka ve genital Freud'un psiko-cinsel gelişim kuramının basamaklarını oluşturmaktadır (Wagner, 2010). Cherry (2007) psiko-cinsel gelişim kuramının basamaklarını şöyle özetlemektedir:

1. *Oral dönem (doğumdan 1 yaşına kadar)* Bu dönemde bebeğin ana etkileşim kaynağı ağız yoluyla olur. Emme refleksi özellikle önemlidir. Bebek emme ve tatma aktivitelerinden keyif alır.

2. *Anal dönem (1 yaş-3 yaş arası)* Bu dönemde çocuk mesanesini ve bağırsak hareketlerini kontrol etmeyi öğrenmeye çalışır. Bu kontrolü geliştirmek başarıya ve bağımsızlık hissini ortaya çıkmasına yol açar.

3. *Fallik dönem (3 yaş-6 yaş)* Bu dönemde çocuklar erkekler ve kızlar arasındaki cinsel farklılıkları keşfetmeye başlarlar.

4. *Genital dönem (Erişkinlik- Ölüm)* Bu dönemde birey karşı cinse karşı ilgi duyar. Bu dönem ergenlikte başlar ve kişinin yaşamının sonuna kadar devam eder.

Freud'un kuramı tamamen erkeğin gelişimine odaklanmış, bayanın psiko-cinsel gelişimine odaklanmamıştır. Freud'un kuramının bilimsel olarak test edilmesi zordur. Libido gibi kavramların test edilmesi imkansızdır.

Gelecekle ilgili tahminler çok belirsizdir. Mevcut bir davranışın özel olarak çocuklukta bir yaşantıdan kaynaklandığını söylemek çok güçtür. Ayrıca, Freud'un kuramı durum çalışmalarına dayanmakta, deneysel araştırmalara dayanmamaktadır (Cherry, 2007).

Abraham Maslow'un İhtiyaç Hiyerarşisi Kuramı

Onchwari, Onchwari ve Keengwe'e (2008) göre, Maslow'un kuramı günümüz göçmen çocuklarını anlama konusunda oldukça önemlidir. Günümüzde pek çok göçmen, gelişmiş ve/veya gelişen ülkelere gelmekte ve yeni geldikleri yerde yaşamlarını sürdürmelerine sağlayacak kapital yanlarında bulunmamaktadır. Sonuç olarak, Maslow'un hiyerarşisindeki temel ihtiyaçları - yiyecek, giyecek ve kalacak yer - karşılamak için uğraşmaktadırlar. Çocuğun ailesinin karşılaştığı temel ihtiyaçları ve istekleri elde etme ile ilgili koşullar göçmen çocuğu etkilemektedir.

Şekil 1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Davranışçı çocuk gelişimi kuramları

Davranışçı çocuk gelişimi kuramları çevresel etkileşimin davranışı nasıl etkilediği üzerine odaklanırlar. Bu kuramlar Watson, Pavlov ve Skinner gibi kuramcılarının kuramlarına dayanırlar. Özellikle gözlemlenebilir davranışlar araştırılır. Gelişimin ödül, ceza, uyarıcı veya pekiştirece bir tepki olarak ortaya çıktığı düşünülür (Wagner, 2010).

Davranışçılar bebeklerin doğuştan bilgisiz doğduklarını, önceki sistemde bilişsel sınırlama olmadığı için gelişimin meydana gelmediğini, tümevarımsal öğrenme kurallarının bilişsel değişim için olduğunu, ve çevrenin birey-çevre etkileşiminin ana ögesi olduğunu iddia ederler (Strauss, 2000).

Duygusal Gelişim

Duygular çocuğun yaşamını devam ettirmesinde, iletişim kurmasında ve davranışlarını yönlendirmesinde önemlidir. Hyson ve Izard (1985) duyguların bir bölümünün öğrenilmiş olduğunu ifade eder. Bebekler, annelerinin duygusal durumundan ve duygularını dışa vurma biçimlerinden etkilenmektedir. Ayrıca, bebekler annelerinin duygusal durumlarını gösteren belirli yansıtma biçimlerini de taklit etmektedirler. Anneye bebek arasındaki iletişim kanallarının açık olması, içsel duyguların dışa vurumunu artırmaktadır.

Çeçen'e (2002) göre, bebeklerin duygusal ifadeleri ve davranışları onların ilerleyen yıllarda geliştirecekleri kişilikleri konusunda da bize bilgi vermektedir. Biyolojik yapı, duygusal gelişimin sınırlarını ve genel çerçevesini belirler, çevresel etkiler ise bu gelişimi uyarır ve yapılandırır.

Dil öğretmenleri için öneriler: Dil öğretmenleri sınıf ortamında öğrencilerin olumlu öz güvene ve ikinci dile ait olumlu öz imaja sahip olmaları için çalışmalıdırlar. Sınıf içerisinde arkadaşlar arasında ikili çalışma ve grup çalışması yapılmasını teşvik etmelidirler (Pinter, 2011).

Çocuk Gelişimi ile İlgili Bazı Tartışma Konuları

Doğacılık-Doğuştancılık Cinsiyet gelişimi, zeka, ve kişilik gibi bazı davranışsal özellikler kalıttan mı yoksa çevreden mi daha fazla etkilenirler?

Değişmezlik ve değişim Çocuk gelişiminin bazı görünüşleri değişmezlik sergiler. Diğer bir deyişle, bu görünüşler tutarlıdır ve zaman içinde tahmin edilebilir. Gelişim hem değişmezlikle hem de değişimle tanımlanır. Örneğin, utangaçlık ve saldırgan olma eğilimi değişmezlikle tanımlanabilir ancak tembellik (değişen koşullara pasif olarak tepki göstermek) değişmez olmayan olarak tanımlanabilir.

Süreklilik ve süreksizlik Organizma ile ilgili kuramlar (örneğin, Piaget'nin kuramı) insan gelişimindeki çok ilginç bazı değişikliklerin – ilk okula gidiş, evlenme vs.- süreksizlikle karakterize edilebileceğini vurgularlar. Mekanistik kuramlar ise (davranışçı görüşlere sahip kuramlar) sürekliliği vurgularlar. Diğer bir deyişle, gelişimin daha sürekli büyüme işlevi ile yansıtıldığını vurgularlar.

SONUÇ

İnsan gelişiminin incelenmesi zengin ve farklı bir alandır. Hepimizin gelişim ile ilgili kişisel tecrübesi vardır ancak insanların nasıl ve neden büyüdüğünü, öğrendiğini ve davrandığını anlamak bazen zordur. Çocuk gelişimi kuramları insanın büyümesi, gelişimi ve öğrenmesi hakkında düşünmek için yararlı bir çerçeve sunar. İnsan düşüncesini ve davranışını neyin güdülediğinin belirlenmesinde bu kuramları anlamının bireylere ve topluma yararlı bilgiler sağlayacağı açıktır (Cherry, 2007).

İnsan gelişiminin farklı görünüşlerini açıklamak için ortaya çıkmış olan çocuk gelişimi kuramları çocukların fiziksel, bilişsel ve sosyo-duyuşsal gelişimleri ile ilgili farklı bakış açıları yansıtarak öğretmenlerin sınıf ortamında daha bilinçli, etkili ve başarılı olmalarına katkıda bulunurlar. Çocuklara sınıf içerisinde verilecek görevlerin planlanmasında, farklı yaş, öğrenme biçimi, zeka tipi, ihtiyaç ve beklentilere sahip olan öğrenciler için araç geliştirmede ya da uyarlamada, öğretilecek stratejilerin belirlenmesinde, ikili ya da grup çalışmalarının planlanmasında öğretmenlerin çocuk gelişimi kuramlarında açıkça belirtilen gelişimsel basamakları dikkate almaları ve sergilenecek davranışlar açısından çocuklar arasında bireysel farklılıklar olabileceğini unutmamaları gerekir. Öğretmen sınıf içerisinde uygulayacağı etkinliklerde öğrencilerini arkadaşları ile işbirliği yapmaya teşvik etmeli, öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmelerine özendirilmeli ve öğrencilerini düşünen, yorumlayan, öz güveni gelişmiş bireyler olarak yetiştirmelidir.

Not: Bu çalışma 06-08 Kasım 2014 tarihlerinde Antalya'da 22 Ülkenin katılımıyla düzenlenen "3rd World Conference on Educational and Instructional Studies- WCEIS-2014"de bildiri olarak sunulmuş olup, JRET Bilim Kurulu hakemleri tarafından değerlendirilerek bu sayıya yayınlanmasına karar verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Aldridge, J., Sexton, D., Goldman, R., Booker, B., & Werner, M. (1997). Examining contributions of child development theories to early childhood education. *College Student Journal*, 31, 4, 453.
- Arı, R. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Arı, R., Üre, Ö., & Yılmaz, H. (1998). *Gelişim ve Öğrenme*, Konya: Mikro Yayınları.
- Arslan, E. & Arı, R. (2008). Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama, güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 53-60.
- Baghban, M. (2007). Immigration in childhood: Using picture books to cope. *Social Studies*, 98, 2, 71–76.
- Berk, L. E., & Winsler, A. (1995). *Scaffolding children's learning: Vygotsky and early childhood education*. Washington, DC: NAEYC.
- Bijou, S. W., & Baer, D. M. (1961). *Child development: A systematic and empirical theory*. Vol. 2. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Blunden, A. (2008). Vygotsky's unfinished theory of child development. Retrieved from <http://www.marxists.org/archive/vygotsky/works/comment/vygotsky-on-development.pdf>.
- Case, R. (1984). 'The process of stage transition: A neo-Piagetian view'. In R.J.Sternberg (ed.), *Mechanisms of Cognitive Development*. (pp. 19-44). San Francisco: Freeman.
- Cherry, K. (2007). Theories of child development. Retrieved from [http://psychology about.com /b/2007/12/12/theories-of-child-development.htm](http://psychology.about.com/b/2007/12/12/theories-of-child-development.htm).
- Couchenour, D., & Chrisman, K. (1999). *Families, schools & communities working together for children*. Clifton Park, NY:Delmar/Thomson Learning.
- Çeçen, A.R. (2002). Duygular İnsan Yaşamında Neden Vazgeçilmez ve Önemlidir? *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 9, 164-170.
- Davies, D. (2011). *Child development: A practitioner's guide*. New York: The Guilford Press.
- David, D., Miclea, M., & Opre, A. (2004). The information- processing approach to the human mind: basics and beyond. *Journal of Clinical Psychology*, 4, 353-369.
- Davydov, V. V. (1995). The influence of L. S. Vygotsky on education theory, research, and practice. *Educational Researcher*, 24, 12-21.
- Decker, C.A. (2010). *Child development: Early stages through age 12*. New York: Goodheart-Willcox.
- Dixon-Krauss, L. (1996). *Vygotsky in the classroom: Mediated instruction and assessment*. White Plains, NY: Longman.
- Donaldson, J. (2009). Vygotsky's theory of child development. Retrieved from <http://jeffrey-donaldson.suite101.com/vygotskys-theory-of-child-development-a147885>.
- Erikson, E. (1963). *Childhood and society (2nd ed.)*. New York: Norton.

- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W.W. Norton & Company, Inc.
- Erikson, E.H. (1980). *Identity and Life Cycle*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Fischer, K.W. (1980). A theory of cognitive development: The control and construction of hierarchical skills. *Psychological Review*, 87, 477–531.
- Freud, S. (1964). *An outline of psychoanalysis: Vol. 23. The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*. James Strachey (Ed. and Trans.). London: Hogarth Press (Original work published in 1940).
- Gentner, D. (1983). Structure mapping. A theoretical framework for analogy. *Cognitive Science*, 7, 47–59.
- Hyson, M.C., Izard, C.E. (1985). Continuities and changes in emotional expressions during brief separation of 13 and 18 months. *Developmental Psychology*, 21, 1165-1170.
- Klahr, D. (1984). Transition processes in quantitative development. In R. J. Sternberg (Ed.), *Mechanisms of Cognitive Development*. New York: W. H. Freeman.
- Mallory, B. L., & New, R. S. (Eds.). (1994). *Diversity and developmentally appropriate practice: Challenges for early childhood education*. New York: Teachers College.
- Miller, P. H. (1993). *Theories of developmental psychology*. (3rd ed.). New York: Freeman.
- New, R. (1994). Culture, child development, and developmentally appropriate practices: Teachers as collaborative researchers. In B. L. Mallory & R. S. New (Eds.) *Diversity and developmentally appropriate practice: Challenges for early childhood education*. New York: Teachers College.
- Onchwari, G., Onchwari, J., & Keengwe, J. (2008). Teaching the immigrant child: Application of child development theories. *Early Childhood Education Journal*, 36, 267-273. doi: 10.1007/s10643-008-0269-9.
- Özbay, Y. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Trabzon: İber Matbaacılık.
- Piaget, J. (1960). *The child's conception of the world*. Littlefield, NJ: Adams & Co.
- Piaget, J. (1962). *Play, dreams, and imitation in childhood*. New York : W.W. Norton.
- Piaget, J. (1976). *The grasp of consciousness: Action and concept in the young child*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Pinter, A. (2011). *Children learning second languages*. London: Palgrave MacMillan.
- Sameroff, A. J., & Fiese, B. H. (2000). Transactional regulation: The developmental ecology of early intervention. In J. P. Shonkoff & S. J. Meisels (Eds.), *Handbook of early childhood intervention* (pp. 135–159). Cambridge, UK: CambridgeUniversity Press.
- Siegler, R.S. (1981). Developmental sequences within and between concepts. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 46, (2, Serial No. 189).
- Siegler, R.S. (1984). Mechanisms of cognitive growth: Variation and selection. In R.J.Sternberg (ed.), *Mechanisms of Cognitive Development*. (pp. 141-162). San Francisco: Freeman.
- Siegler, R.S. and Shipley, C. (1987). The role of learning in children's choice strategy. In L.Liben (ed.), *Development and Learning: Conflict or Congruence?* Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York: Macmillan.

Slater, A., Hocking, I., Loose, J. (2003). Theories and issues in child development. In Slater, A., Bremner, J.G (eds.), *An Introduction to Developmental Psychology*. Oxford: Blackwell Publishing.

Strauss, S. (2000). Theories of cognitive development and their implications for curriculum development and teaching. In B. Moon, M. Ben-Peretz, and S. Brown (Eds.), *Routledge international companion to education* (pp. 33-50). London: Routledge.

Thomas, R. M. (1996). *Comparing theories of child development* (4th. ed). Belmont, CA: Wadsworth.

Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes* (M.Cole, V.John-Steiner, S.Scribner and E.Souberman, eds). New York: Plenum.

Vygotsky, L.S. (1987). *The Collected Works of L.S.Vygotsky. Volume 1: Problems of General Psychology* (R.W.Rieber and A.S.Carton, eds). New York: Plenum.

Wagner, K.V. (2010). Major child development theories. Retrieved from http://childrenpedia.net/child_psychology/39.html.